

Halina Śledzik-Kamińska, Ludwik Kamiński, Wojciech Dzieduszycki, Mirosław Richter

Środa Śląska, ul. II Armii Wojska
Polskiego, woj. wrocławskie, St. 2,
AZP: 78-24/13

Informator Archeologiczny : badania 23, 92-93

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

bowiem, po około 6 m przebiegu, ostrym zakolem skręcało w kierunku wschodnim, tj. w stronę rzeki Białej Przemszy. Tak więc wyłot przejścia jest nadal sprawą otwartą. W profilu zachodnim wykopu stwierdzono obecność kamiennego „chodnika”, prowadzącego w I fazie do schodów, zlokalizowanych w ryzalicie ściany południowej wieży.

Po poszerzeniu wykopu odsłonięto go na całym swym przebiegu — szer. 220 cm, dł. 700 cm. Chodnik położony był na warstwie piasku calcowego i ułożony z 3 warstw płaskich kamieni. Teren dziedzińca po obu stronach „chodnika” był wymoszczony deskami, położonymi bezpośrednio na warstwie pierwotnej próchnicy.

W fazie II, kiedy zmieniono dojście do wieży, dobudowując klatkę schodową od strony północnej, pierwotne wejście, chodnik oraz dziedzińiec przykrył wał ziemny, pokrywający również „wycieczkę”.

Kontynuowano również prace w wykopie III/88/89, gdzie odkryto mur wschodni i południowy budynku bramnego, wybudowanego w II fazie. Po poszerzeniu wykopu w kierunku południowym odsłonięto narożnik południowo-wschodni budynku oraz stwierdzono, iż analogiczny narożnik południowo-zachodni został zniszczony w trakcie trzeciego z kolei poszerzania fosy w końcu w. XV lub na początku w. XVI, kiedy relikty zniszczonego zamku zostały w tym okresie włączone w obręb obwałowań miejskich.

Wykop nie został zasypany w związku z pracami konserwatorskimi, jakie były prowadzone przez autora badań jednocześnie z pracami badawczymi, mającymi na celu stworzenie tu rezerwatu archeologicznego. W trakcie badań odkryto materiały archeologiczne z 2 poł. XIII do w. XVI.

Ciekawostką było odkrycie w rejonie budynku bramnego 2 kompletnych szabli austriackich z około 1863 r., ukrytych tu prawdopodobnie po bitwie pomiędzy powstańcami, a wojskami rosyjskimi pod sąsiednią Krzykawką w 1863 r.

Materiały znajdują się w gestii WKZA w Katowicach.

Szczecin — Stare Miasto,
Podzamcze,
St. 20, AZP: 30-05/77

Polaka Akademia Nauk Instytut Historii
Kultury Materialnej Zakład Archeologii
Nadodrza

Badania prowadził mgr Marian Rulewicz. Finansował WKZ w Szczecinie. Trzeci sezon wykopaliskowy. Wczesnośredniowieczne podgrodzie w rejonie najstarszego portu.

Prace wykopaliskowe w 1989 r. prowadzono na kwartale VI Podzamcza, w obrębie wykopu o wymiarach 7,5 x 10,0 m, na ćwiartkach A, B, C, D. Zdjęte zostały cztery następujące warstwy osadnicze: IV, V, VI i częściowo VII-VIII. Odsłonięto też sześć poziomów konstrukcji drewnianych. Średnia głębokość wykopu aktualnie wynosi ca 1,5 m. Prace koncentrowały się na trzech obiektach konstrukcyjnych w postaci: 1. drewnianej ulicy, zbudowanej na osi O-W (od strony wzgórza zamkowego w kierunku Odry); 2. równoległe do niej nawarstwiały się drewniane konstrukcje w postaci legarów i położonych na nich dranic, stanowiące wymoszczenie „zapadlistka”, powstałego przez wcześniejsze wkopanie dużej beczki ściekowej; 3. na ćwiartce D odsłonięto 2 beczki odwadniające, z których wybrano średniowieczną zawartość materiałową.

Po zdjęciu drugiego poziomu konstrukcji drewnianej ulicy, cezurą dla następnych nawarstwień stanowi wkopana beczka ściekowa. Konstrukcje drugiego poziomu ulicy spoczywały na głębokościach 4,14-3,6 m. n.p.m. z widocznym spadkiem w kierunku Odry.

W nawarstwieniach osadniczych masowość zabytków ruchomych obserwujemy w ceramice stalowoszarej, kościach ssaków i ryb oraz resztkach rozmaitych wytworów skórzanych, zwłaszcza obuwia. Do ciekawszych zabytków wydzielonych należą przedmioty metalowe (brązowa sprzączka od pasa, haczyki rybackie, sztydło, noże, gwóźdź i nit) oraz część podkowy, skórzane (pochewka), kościane i rogowe (grzebień tkacki, sześciokątna kostka do gry), bursztynowe (część kolia) i drewniane (kijanka, płytki od sieci rybackich i grube liny cumownicze). Dotychczasowe znaleziska mogą sugerować wycinek rzemieślniczo-rybackiej dzielnicy połokacyjnego Szczecina.

Według przewidywanych obliczeń, do osiągnięcia calca na eksplorowanym wykopie należy przewidzieć kilka następnych sezonów wykopaliskowych. Chodzi nam bowiem o uchwycenie relacji do odsłoniętych wcześniej wczesnośredniowiecznych konstrukcji portowego nabrzeża z rejonu Baszty Siedmiu Płaszczy.

W oparciu o zwarte zespoły ceramiczne, wspomniane wyżej warstwy osadnicze można datować roboczo na XIII-XIV wiek.

↓ Słupsk woj. ciechanowskie St. 4 patrz okres rzymski

Środa Śląska,
ul. II Armii Wojska Polskiego,
woj. wrocławskie,
St. 2, AZP: 76-24/13

Wojewódzki Ośrodek Archeologiczno-Konserwatorski we Wrocławiu

Prowadziła: mgr Halina Śledzik-Kamińska, Ludwik Kamiński; konsultowali prace: dr Wojciech Dzieduszycki, prof. dr Mirosław Richter. Finansował WOAK. Drugi sezon badań ratowniczych w obrębie Starego Miasta w Środzie Śląskiej.

Kontynuowano badania w obrębie wykopu budowlanego przy ul. II Armii Wojska Polskiego na powierzchni 290 m². W zachodniej części wykopu eksplorowano warstwę kulturową związaną z najstarszym poziomem osadniczym. W stropie tej warstwy natrafiono na relikty drogi (?) w postaci częściowo zachowanych drewnianych

legarów (fupanych), ułożonych prostopadle do jej biegu. Nad stropem warstwy kulturowej stwierdzono obecność fragmentarycznie zachowanego bruku kamiennego uliczki. Została ona nieznacznie przesunięta na zachód względem wcześniejszej drogi drewnianej. Zachowane w tej części wykopu nawarstwienia kulturowe miały miąższość 0,5 m.

Na stropie gliny calcowej odkryto 4 rowy biegnące po osi południe-północ, pasmem szerokości 6,0 m, prawie równoległe względem siebie, tylko row nr 1 i 2 przecinają się. Najprawdopodobniej są to pozostałości ogrodzeń o konstrukcji palisadowej, wykonane z dranic, które ustawiono pionowo w wykopanych rowach. Nie stwierdzono obecności konstrukcji nośnej słupów. Wyjątek stanowi row nr 4, w którym wystąpiły 2 słupy odległe od siebie o 6 m. Rowy biegną na całej długości wykopu zgodnie z generalnym kierunkiem podziału działek, świadczą o zmianach czy też regulacjach w rozplanowaniu miasta a związanych z przebiegającą tutaj w średniowieczu ulicą Gwiaździstą. Rozstrzygnięcia w tym zakresie przynieść mogą tylko szczegółowe studia komparatystyczne odwołujące się do analogii środkowo- i zachodnioeuropejskich.

We wschodniej części wykopu warstwy kulturowej prawie nie stwierdzono, miejscami jej miąższość wynosiła do 5 cm. Na stropie calca odkryto obiekt (nr XXIX) dość znacznych rozmiarów, o powierzchni 54,6 m² (część wchodzi pod wschodnią krawędź wykopu). W rzucie poziomym czworoboczny. W partii stropowej wypełniony szarą gliną z pojedynczymi węglami drzewnymi oraz grudkami polepy. Bliżej północno-zachodniego narożnika obiektu stwierdzono obecność jamy z dużą ilością węgla. Przy ścianie południowo-wschodniej stwierdzono obecność jamy zagłębionej do 1,0 m, a stanowiącą najprawdopodobniej pozostałość piwniczki. W części południowej oraz północnej, w odległości 1,0 do 3,0 m od omówionego obiektu znajdowały się jamy gospodarcze (nr XXIV, XXVI, XXX).

Chronologia najstarszych nawarstwień osadniczych, które obecnie należy umieszczać w dość szerokich ramach między schyłkiem XII w. a połową XIII w. opiera się wyłącznie na odkrytej ceramice naczyniowej.

Dokumentacja i zabytki znajdują się w WOAKu we Wrocławiu.

Badania ratownicze będą kontynuowane.

Środa Śl., woj. wrocławskie,
St. 6, AZP: 78-24/14

Muzeum Miasta Środy Śl.

Badania prowadzili: mgr Leszek Berduła, mgr Jacek Czajka i mgr Michał Mularczyk.
Finansował Zakład Produkcji Uszczelnień Technicznych filia w Środzie Śl. Miasto XIV-XV w.

W 7,5 — arowym wykopie budowanym badaniami archeologicznymi objęto obszar o powierzchni 323 m². Miąższość nawarstwień późnośredniowiecznych (średnio 40 cm) dochodziła do ok. 1,5 m we wschodniej części wykopu. Poziomy współczesny i nowożytny (łącznie 1-1,2 m) o charakterze niwelacyjnym zdjęto przy pomocy ciężkiego sprzętu.

We wschodniej części wykopu odsłonięto przyziemia piwnicy budynku mieszkalnego (w całości) i gospodarczego (w znacznej części). Oprócz podwalin zachowały się częściowo ściany wykonane z pionowo ustawionych dranic. Od budynku gospodarczego odchodził wkopany w calce kanał (długość 7,5 m) znajdujący ujście w zbiorniku (ob. 25). Kanał wykonano z połowian okorowanych pni przykrytych nakładką z uszczelnieniem plastyczną gliną. Zbiornik głębokości 2,6 m posiadał cembrowinę z desek ustawionych na sztorc, z zaciosami łączonych na węgiel gładki.

Za północno-zachodnim narożnikiem budynku gospodarczego znajdowała się studnia, która uległa zawaleniu już w średniowieczu. Jej cembrowinę wykonano z dranic łączonych na węgiel gładki, a wzmocniono dodatkowo słupami w narożach i wieńcami rozpór co ok. 1 m. Studnię o identycznej konstrukcji odkryto przy północnej ścianie wykopu budowanego, w jego środkowej części.

W centrum wykopu na poziomie stropu calca odsłonięto zarys dużego (9 x 9 m) obiektu nr 29, nieznacznie wkopanego w calce. Była to prawdopodobnie szopa o drewnianej konstrukcji z piwniczką w południowo-zachodnim narożniku. Obiekt uległ całkowitemu spaleni, duża ilość fragm. ceramiki w pogorzeliu datuje go na XIV w.

Na wiek XV datowane są pozostałe odkryte obiekty. W części południowo-wschodniej wykopu odsłonięto fragment kanału o konstrukcji analogicznej do opisanego wyżej, doprowadzającego wodę do dużej kadzi — zbiornika. Kadź wykonana z klepek miała 120 cm wysokości i 120 cm średnicy przy dnie.

O produkcyjnym charakterze południowej części miasta w XV w. świadczy nie tylko brak zabudowy, lecz przede wszystkim znaleziska pieców i nasycenie nawarstwień grudkami przepalanej gliny pochodzącymi ze zniszczonych pieców. Każdy z czterech odkrytych pieców posiada inną konstrukcję. Pierwszy (ob. 1 i 2) zbudowany na planie kwadratu o boku 1,6 m miał grube ściany z otoczków łączonych plastyczną gliną oraz przedsionek ze ścianami z wypalanej gliny. Drugi (ob. 15) to tunel długości 5 m szer. 1,2 m z dodatkowym włotem w jednym z boków. Zachowały się jedynie podstawy ścian, częściowo wzmocnione otoczkami. Trzeci (ob. 30) to niewielki piec kopułowy, postawiony na planie owalu, ściany u podstawy wzmocniono otoczkami. Czwarty (ob. 31a) wkopany został w starsze podłoże, miał zarys prostokątny, jego ściany szalowano dranicami i obklepiono gliną schudzoną materiałem organicznym.

Eksplorowane nawarstwienia przyniosły dużą liczbę znalezisk późnośredniowiecznych. Głównie są to fragmenty ceramiki, nieliczne przedmioty metalowe i drewniane oraz złote okucie pasa z piwnicy budynku.

Materiał ruchomy oraz w całości wyciągnięta kadź, fragm. beczki, kanału i podwaliny budynku znajdują się w Muzeum Miasta Środy Śl.